

JEL Classification: E20; M40; O10

Шматковська Тетяна, к.е.н., доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0000-0003-2771-9982>
shmatkovska2016@gmail.com

Tetiana Shmatkovska, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lesya Ukrainka Volyn National University
<https://orcid.org/0000-0003-2771-9982>
shmatkovska2016@gmail.com

Дзямулич Микола, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0003-3714-5062>
m.dziamulych@lntu.edu.ua

Mykola Dziamulych, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/0000-0003-3714-5062>
m.dziamulych@lntu.edu.ua

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

У даній статті узагальнено питання трансформаційних тенденцій в економічній системі, що відбуваються під впливом значної інтенсифікації науково-технічного розвитку, що має наслідком широке впровадження цифрових програмних засобів в процесі планування та управління діяльністю підприємств. Основною метою дослідження є вивчення питань трансформації системи стратегічного управлінського обліку до нових умов функціонування суб'єктів господарювання під впливом цифровізації бізнес-процесів на усіх рівнях. Систематизація літературних джерел та підходів до вирішення проблеми формування нових підходів до забезпечення ефективності стратегічного управлінського обліку свідчить про те, що в сучасних умовах досягнення такої ефективності можливе лише за рахунок впровадження в управлінську діяльність підприємств цифрових програмних рішень, що орієнтовані на опрацювання Великих даних в режимі онлайн 24/7. Актуальність вирішення даної наукової проблеми полягає в тому, що успішне розв'язання питань стратегічного планування діяльності суб'єктів господарювання можливе лише за рахунок орієнтації їх на впровадженні новітніх інноваційних рішень, орієнтованих на цифровізацію системи управління підприємствами. У статті представлені результати емпіричного аналізу діяльності суб'єктів господарювання в Україні під впливом впровадження елементів цифрової економіки в процес стратегічного управління підприємствами, який показав, що в сучасних умовах їх конкурентоспроможність та ефективність функціонування неможлива без застосування спеціалізованих програмних рішень у сфері управлінського обліку, на основі яких виникає можливість достовірного та високоточного моделювання та планування діяльності цих підприємств в умовах зростання інформаційної складової процесу управління. Дослідження емпірично підтверджує та теоретично доводить, що ефективне функціонування підприємств наразі неможливе без впровадження цифрових програмних рішень у сферу стратегічного управлінського обліку, що регулює бізнес-процеси суб'єктів господарювання на усіх рівнях.

Ключові слова: цифрова економіка, стратегічний управлінський облік, бізнес-процеси, управління підприємствами, інформаційні технології.

DIGITALIZATION OF THE ECONOMY AND ITS TRANSFORMATIONAL IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING

This article summarizes the issues of transformational trends in the economic system, which occur under the influence of significant intensification of scientific and technological development, resulting in the widespread introduction of digital software in the planning and management of enterprises. The main purpose of the study is to examine the transformation of the system of strategic management accounting to new conditions for the

functioning of economic entities under the influence of digitalization of business processes at all levels. Systematization of literature sources and approaches to solving the problem of forming new approaches to ensuring the effectiveness of strategic management accounting shows that in modern conditions achieving such efficiency is possible only through the introduction of digital software solutions in the management of enterprises focused on processing Big Data online 24/7. The urgency of solving this scientific problem is that the successful solution of strategic planning of economic entities is possible only by focusing on the implementation of the latest innovative solutions aimed at digitalization of enterprise management. The article presents the results of empirical analysis of economic entities in Ukraine under the influence of digital economy in the process of strategic management of enterprises, which showed that in modern conditions their competitiveness and efficiency is impossible without the use of specialized software solutions in management accounting, which there is a possibility of reliable and accurate modeling and planning of these enterprises in the growing information component of the management process. The study empirically confirms and theoretically proves that the effective functioning of enterprises is currently impossible without the introduction of digital software solutions in the field of strategic management accounting, which regulates the business processes of businesses at all levels.

Keywords: *digital economy, strategic management accounting, business processes, enterprise management, information technology.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в глобальній економічній системі передбачають переорієнтацію взаємозв'язків економічних суб'єктів усіх рівнів на широке впровадження інформаційних та цифрових технологій, котрі впливають на загальне пришвидшення та підвищення ефективності бізнес-процесів підприємств. При цьому дані тенденції стосуються, як сфери виробництва товарів, так і сфери послуг та збуту. Наслідком такої цифровізації економічних відносин стає формування комплексної економічної системи, котра характеризується, як Індустрія 4.0 – глобальна інтегрована економіка, котра функціонує на засадах широкого застосування цифрових програмних рішень в усіх сферах господарської діяльності.

Таким чином, процеси цифровізації охоплюють також і усі аспекти діяльності суб'єктів господарювання на мікрорівні – від конкретного виробничого процесу до системи управління підприємством. Особливої актуальності цифрова трансформація набуває у сфері стратегічного управлінського обліку, який є основою стратегічного планування розвитку підприємства. Використання технологій програмної обробки інформації, робота з Великими даними, та інтеграція цифрових платформ у сферу прийняття управлінських рішень дозволяє менеджменту суб'єктів господарювання більш ефективно вирішувати поточні завдання по формуванню виробничих завдань, вдосконаленню бізнес-процесів, а також значно сприяє підвищенню точності прогнозів та планів діяльності. Усе це досягається за рахунок підвищення швидкості та обсягів обробки різноманітної інформації про діяльність підприємства та вплив на неї зовнішніх факторів. Таким чином, дослідження питань трансформації системи стратегічного управлінського обліку в сучасну цифрову управлінську платформу набуває особливої актуальності в даний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми. Вивчення питань цифровізації економічних відносин та впровадження сучасних цифрових та інформаційних технологій в практику діяльності суб'єктів господарювання достатньо широко розкрита в працях таких дослідників як Р. Айрес (*Айрес і Вільямс, 2004*), К. Бейрефут (*Бейрефут та ін., 2018*), Д. Фуденберг (*Фуденберг і Віллас-Боас, 2012*) та інших. Також, варто зазначити суттєвий вклад, що здійснено в дослідження сучасної специфіки застосування інформаційних технологій в забезпеченні ефективного функціонування систем стратегічного управлінського обліку, який здійснено роботах таких вчених, як А. Бхімані (*Бхімані і Віллкокс, 2014*), Е. Брюнійолфссон (*Брюнійолфссон і Колліс, 2019*), Т. О. Шматковська (*Шматковська і Дзямучич, 2022*) та інших. Разом з тим, постійні зміни, що відбуваються під впливом

постійного вдосконалення цифрових інформаційних рішень, потребують більш детального дослідження особливостей функціонування системи стратегічного управлінського обліку в сучасних умовах.

Цілі статті. Метою статті є дослідження впливу цифрової економіки та нових програмних рішень, що формуються під її впливом у сфері стратегічного управління підприємствами на трансформацію системи стратегічного управлінського обліку, як ключового елементу планування та управління бізнес-процесами суб'єктів господарювання.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Особливості трансформації глобальної системи економічних відносин, яка відбувається під впливом інтенсифікації впровадження цифрових та інформаційних технологій у всі ланки господарської діяльності, передбачають необхідність формування нових підходів щодо управління виробничими процесами на усіх рівнях. При цьому важливого значення набувають такі елементи цифрової економіки, як штучний інтелект, хмарні і когнітивні технології, цифрові платформи тощо. Зміни, що відбуваються у процесі виробництва та реалізації товарів та послуг характеризуються значним підвищенням швидкості руху товарів та грошових коштів, миттєвою реакцією на запити споживачів, формуванням індивідуальних цифрових портретів споживача, інтеграцією цифрових програмних рішень у всі сфери діяльності людини, включаючи бізнес-процеси на мікрорівні.

В даному аспекті не можна залишатися осторонь і сфера управління підприємствами. Однією з головних характеристик управління необхідність опрацювання та аналізу даних про стан виробничого процесу, ринків, конкурентів та внутрішнього і зовнішнього середовища підприємств загалом. Ефективність вирішення даних завдань по збору та аналізу інформації, як відомо, дає змогу управлінцям формувати більш достовірні та реалістичні плани розвитку підприємства, визначати його стратегічну мету та проміжні цілі.

Впровадження новітніх інформаційних та цифрових технологій в практику діяльності управлінських структур підприємства дозволяє значно підвищити ефективність їх функціонування за рахунок більш оперативного вирішення поточних питань діяльності суб'єкта господарювання з одного боку, і формування більш продуктивних довгострокових планів розвитку на основі ретельнішого опрацювання значно більшого обсягу інформації. Зокрема, сучасні інструменти опрацювання аналітичних даних дозволяють підвищити достовірність та результативність їх обробки у кілька разів, у порівнянні з застосуванням традиційних підходів.

Значну роль в цифровізації процесу управління підприємствами дають сучасні технології потокової обробки та аналізу даних, котрі можна узагальнити поняттям Великих даних. При цьому опрацювання інформації відбувається цілодобово в режимі онлайн, а обробці підлягають такі обсяги даних, які неможливо ефективно опрацювати за рахунок використання людських ресурсів навіть з автоматизованими робочими місцями. Відповідно, виникає можливість врахування максимального обсягу різноманітних факторів впливу на діяльність підприємства при побудові моделей його стратегічного розвитку. У свою чергу, максимальне врахування можливих факторів впливу робити результати аналізу більш достовірними і цим підвищує ефективність реалізації запланованих заходів по роботі підприємства.

Необхідно також зазначити, що ключову роль в забезпеченні ефективності функціонування системи стратегічного управління підприємствами відіграє стратегічний управлінський облік. Причиною цього є те, що він являє собою структуровану аналітичну систему, яка має у своєму розпорядженні ефективний

організаційно-методичний інструментарій опрацювання даних про усі бізнес-процеси, що відбуваються на підприємстві (рис. 1).

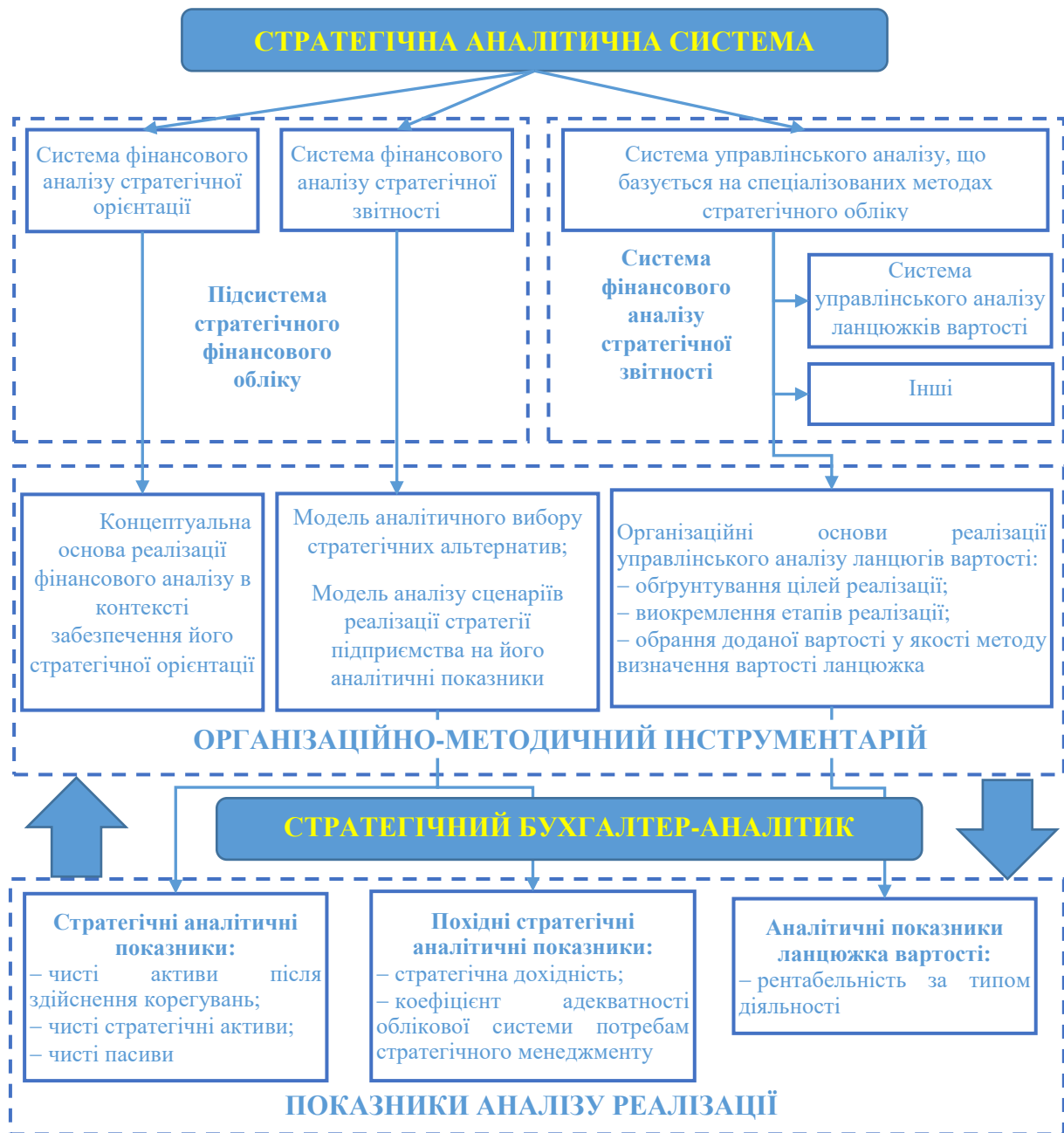

Рис. 1. Модель стратегічної аналітичної системи у взаємозв'язку із підсистемами стратегічного обліку

Джерело: (Бруханський, 2015)

Як бачимо, одним з головних аспектів функціонування системи стратегічного управлінського обліку є забезпечення керівництва підприємства достовірними аналітичними даними про його фінансові потоки та ефективність функціонування його усієї організаційної структури в контексті необхідності забезпечення виконання поставлених управлінським апаратом завдань. Відтак, зважаючи на ключову роль системи стратегічного управлінського обліку в процесі забезпечення менеджменту підприємства даними, необхідними для стратегічного планування діяльності суб'єкта

господарювання, необхідно зазначити, що її ефективність залежить від двох головних аспектів, а саме:

- швидкості опрацювання аналітичних даних;
- наявності ресурсів для обробки якомога більшого обсягу даних про бізнес-процеси підприємства.

Відтак потреба системи стратегічного управлінського обліку в ресурсах, що дають новітні цифрові та інформаційні технології, є об'єктивною в контексті необхідності забезпечення ефективності функціонування даної системи на будь-якому сучасному підприємстві.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що переведення системи стратегічного управлінського обліку підприємства на засади широкого застосування цифрових програмних рішень неодмінно сприятиме підвищенню ефективності обліково-аналітичної діяльності в системі менеджменту суб'єкта господарювання. При цьому зростає ефективність та достовірність самих планів стратегічного розвитку підприємства, які формуються на основі даних, що надходять із системи стратегічного обліку.

Відтак, можна стверджувати про об'єктивну необхідність інтеграції аналітично-облікових систем з управлінським сектором суб'єкта господарювання на засадах широкого запровадження цифрових програмних рішень в процес стратегічного управління підприємством. При цьому практична реалізація таких заходів може мати наслідком формування на основі господарських бізнес-процесів сучасних цифрових платформ, за допомогою яких і відбуватиметься процес економічної діяльності конкретного підприємства. У свою чергу, функціонування таких цифрових платформ обов'язково потребуватиме широкого застосування хмарних та когнітивних технологій, а також інтенсифікації аналітичної роботи управлінського сектору у сфері Великих даних.

Авторські внески

Концептуалізація: Шматковська Тетяна, Дзямулич Микола

Зберігання даних: Шматковська Тетяна, Дзямулич Микола

Формальний аналіз: Шматковська Тетяна

Придбання фінансування: Шматковська Тетяна

Розслідування: Шматковська Тетяна, Дзямулич Микола

Методика: Шматковська Тетяна, Дзямулич Микола

Ресурси: Шматковська Тетяна

Нагляд: Шматковська Тетяна

Підтвердження: Шматковська Тетяна, Дзямулич Микола

Візуалізація: Дзямулич Микола

Написання: Шматковська Тетяна, Дзямулич Микола

Список бібліографічного опису:

1. Бруханський Р. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного менеджменту в сільському господарстві: теоретико-методологічні основи : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». Київ, 2015. 492 с.
2. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 74. №1. С. 61-67.
3. Ayres, R. U.; Williams, E. The digital economy: Where do we stand?. *Technological Forecasting and Social Change*. 2004, Vol. 71(4). Pp. 315-339.
4. Barefoot, K., Curtis, D., Jolliff, W., Nicholson, J. R., Omohundro, R. Defining and measuring the digital economy. Washington, DC: US Department of Commerce Bureau of Economic Analysis. 2018. 25 p.
5. Bhimani, A., Willcocks, L. Digitisation, 'Big Data' and the transformation of accounting information. *Accounting and Business Research*. 2014. Vol. 44(4). Pp. 469-490.

6. Brynjolfsson, E., Collis, A. How should we measure the digital economy. *Harvard Business Review*, 2019. Vol. 97(6). Pp. 140-148.
7. Fudenberg, D., Villas-Boas, J. M. In the digital economy. The Oxford handbook of the digital economy. 2012 254 p.

Reference:

1. Brukhanskyi, R. F. (2015), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia strategichnogo menedzhmentu v silskomu hospodarstvi: teoretyko-metodolohichni osnovy* [Accounting and analytical support of strategic management in agriculture: theoretical and methodological foundations] : diss. ... doctor of economics : 08.00.09 / National Research Center "Institute of Agrarian Economics". Kyiv. [in Ukrainian].
2. Shmatkovska, T. O., Dziamulych, M. I. (2022), *Stratehichnyi upravlinskyi oblik v umovakh tsyfrovoy ekonomiky* [Strategic management accounting in the digital economy]. *Galytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Bulletin*, Vol. 74(1), 61-67. [in Ukrainian]. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.01.061.
3. Ayres, R. U.; Williams, E. (2004), The digital economy: Where do we stand?. *Technological Forecasting and Social Change*, Vol. 71(4), 315-339. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2003.11.001>.
4. Barefoot, K., Curtis, D., Jolliff, W., Nicholson, J. R., Omohundro, R. (2018), *Defining and measuring the digital economy*. Washington, DC: US Department of Commerce Bureau of Economic Analysis.
5. Bhimani, A., Willcocks, L. Digitisation. (2014), 'Big Data' and the transformation of accounting information. *Accounting and Business Research*, Vol. 44(4), 469-490. <https://doi.org/10.1080/00014788.2014.910051>.
6. Brynjolfsson, E.; Collis, A. (2019), How should we measure the digital economy. *Harvard Business Review*, Vol. 97(6), 140-148.
7. Fudenberg, D., Villas-Boas, J. M. (2012), In the digital economy. The Oxford handbook of the digital economy.

Дата подання публікації 20.06.2022р.

DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-2-12>